

Egy vidéki könyvkiadónk

Szocialista könyvkiadásunk központja, de egyetlen »telephelye« is éveken át a főváros volt. Ez nemcsak adminisztrációs nehézkességet jelentett, de főként — igaz, akaratlan — elzárkózást is a vidék kulturális alkotó tevékenységével szemben, s ennek kifejlődését kétségtelesen hátráltatta. Nagyon időszerű volt az az intézkedés, amely életre segítette a Magyar Írók Szövetsége vidéki csoportjainak kiadóit: Debrecenben, Miskolcon, Pécsen és Szegeden. Ezeknek a kiadóknak az a feladata, hogy a hozzánk tartozó országrész, tájegység népének irodalmi mondanivalóját közvetítse — az egész ország népének. Elsősorban tehát olyan kiadványokra készülnek, amelyek csak ott szülehetnek meg és nem másutt.

A pécsi írócsoport irányításával működő kiadó, a Dunántúli Magvető célja — az ismert meghatározást »belföldi« viszonyokra alkalmazva —: dunántúli formában szocialista tartalmú művekkel gazdagítani az egységes magyar szocialista irodalmat. Hogy ez az elgondolás az egyes művekben mennyire valósul meg, annak bírálatára itt nincs helyünk (s lehetőségünk sincs — a művek ismeretének hiányában); most a kiadó működésének egészéről akarjuk röviden tájékoztatni olvasóinkat, a kiadási terv alapján.

A Dunántúli Magvető eddig megjelentette Pál József: *Dúdolgató*, Gáll István: *Garabonciás ének* című verseskötetét, Csorba Győző verses önéletrajzának első részét, az *Ocsúdo évek*-et és a dunántúli írók rövidebb prózai írásaiból szerkesztett antológiát, *Az első fejezet*-et, és Tatay Sándor régi és újabb, javarészt dunántúli tárgyú novelláit az *Ének a szőlőhegyről* című kötetben. (Itt említjük meg, hogy a kéthavonként megjelenő *Dunántúl* című folyóirat már negyedik éve közli a dunántúli írók írásait.)

A kiadó ebben az évben további 12 kötet közreadását tervezi. Közülök nyolcnak az előkészítése befejezettnek tekinthető:

Takáts Gyulának — akinek *Az emberekhez* című verseskötetét nemrég adta ki a Szépirodalmi Könyvkiadó — 16 balatoni tárgyú verse jelenik meg, a közelmúltban elhunyt Kossuth-díjas festőművész, Egry József 16 balatoni rajzával illusztrálva, *Vízitükör* címmel; e kötet kiadásának gondolata szép törekvés az országos színvonal és a tájjelleg összehangolására. A pécsi Szántó Tibor elbeszéléseinek válogatott kiadása lesz a *Triciklin* című kötet. A tanulmányirodal-

mat Galsai Pongrác: *A feledés hajósa* című könyve fogja képviselni; a tanulmányok a Nyugat írói közül a ma már kevésbé ismertekről szólnak. Ebben az évben várható még Orsi Ferenc egy mai tárgyú kisregényének és egy *Dunántúli népmesék* című gyűjteménynek megjelenése és még néhány kiadványé, amelyről később ad hírt a kiadó.

A Dunántúli Magvető a budapesti Magvető példáját követi — és az Írószövetség elgondolását valósítja meg — a fiatal tehetségek támogatásával; így kerül kiadásra a húszéves baranyai parasztköltő, Kalász Márton első verseskötete, a *Találkozás*.

Vidéki kiadóinknak, szűkebb hazájukban nem lévén szakkiadó, a nem-szépirodalmi művek gondját is vállalniuk kell. A pécsi kiadó pl. közreadja ifj. Kodolányi János népművészeti gyűjtését, a *Népi szöttek*-et.

A Dunántúli Magvető indulása tehát biztató ígért.

Új kiadóra tulsok terhet rakni nem helyes, meg kell várni, amíg a lektori apparátus fejlődése és egyéb előfeltételek megvalósulása lehetővé teszi a vállalható feladatok körének bővülését. Ezért most következő megjegyzéseink nem a kiadási terv hiányosságainak okvetetlenkedő bírálata, inkább csak gondolatok a vidéki könyvkiadás lehetőségeiről — a pécsi kiadó példáján keresztül.

Helyes elgondolás, hogy a vidéki kiadók elsősorban az élő, fejlesztendő irodalmi erőket mozgósítsák és viszonylag szűk keretükbe ezeket szorítsák bele, mert hiszen ami a múlt irodalmából érték, az már országon elismert érték és új kiadás elvileg a nagy fővárosi kiadók dolga. A haladó hagyományok ápolása mégsem mellőzhető vidéken sem, sőt — bármily merésznek hangzik is — egyes hagyományok haladó voltának bebizonyítása éppen a vidéki kiadók számára volna szép feladat. Dunántúli volt a »deákos« költői irányzat képviselői közül az a három, akiknek életműve teljességében bizonyítva nem válhatik szocialista kultúránk elemévé, de részleteiben igen: latin klasszikusokon csiszolt szellemét Faludi Ferenc műfordításaiban a magyar irodalmi nyelv fejlesztésének szolgálatába állította, Révai Miklós a magyar nyelvtudomány javára fordította, Virág Benedek hazafias ódáiban csillogtatta; hárman egy válogatott kötetben is szépen képviselnék azokat a hagyományokat, amelyekbe az új dunántúli irodalom gyökeret ereszthet. Még

inkább áll ez Berzsenyire; ha őt ma valaki túlságosan »latinusnak« érezné, gondoljon arra, hogy Kölcsey viszont a »póriasságát« kifogásolta, azaz a versenek latin formáján átűtő dunántúli népi jelleget. A két Kisfaludy, Sándor és Károly, mint »földik«, kinek az ébresztő támogatását várhatják — szintén akár csak egy válogatott kiadás erejéig —, ha nem a dunántúli kiadóé? Romantikus költészetünk óriása, Vörösmarty, életének nagy részét a Dunántúlon töltötte, megérdemelné, hogy itt ne csak táblák őrizzék emlékét.

De lépünk túl a szépirodalom keretein — maga a kiadó bátorított fel rá. Illyés Gyula több írásával, elsősorban *A puszta népe*-vel ásta ki a dunántúli néplélekből, a dunántúli népi életformák mélyéről az elsüllyedt régi magyar népi élet maradványait. Hozzájuk hasonlókat az Ormánság, Vas és Göcsej népének szokásaiban, nyelvi és tárgyi emlékeiben is találhat a kutató (mint ahogy Berze Nagy János három kötetnyit talált, bizonyíték rá *baranyai gyűjtése*; míg Sebestyén Géza a pogánykort idéző regősénekeket, Kiss Géza a finnugor-kort őrző szavakat talált). Történelmi, néprajzi,

gazdaságtörténeti művek egész sorához akad a Dunántúlon anyag — a nemzeti-ségek népköltészetét itt csak épp megemlítjük. De ha nagyobb kutató apparátust igénylő művekre nincs szerző, összefoglaló, »madártávlati« képet nyújtó helyismereti kiadványok szerkesztésére van lehetőség. Például maga Pécs, a kiadó székhelye, valóságos múzeum; múltjáról a közelmúltban rendezett pécsi művészeti hetek alkalmával előadás is hangzott el, *A kétezeréves Pécs* címmel — egy ugyanerről szóló, fényképekkel, hasonmásokkal, rajzokkal illusztrált könyvet bizonyára örömmel fogadna új olvasóközönségünk, amely számtalan jellel adta már a magyar történelem és a művészettörténet iránti érdeklődésének. Szinte szóról szóra igaz, hogy minden frissen ástott pécsi kút fenekéről az őskor, a római, a hun, az avar kor feltáruló emlékei néznek fel a ma emberére — ugyanígy él a Dunántúl több városának és vidékének népe olyan történelmi emlékek rétegei fölött és olyan hagyományok légkörében, amelyeknek korszerű, marxista értékelése, tudatosítása csak gazdagíthatja szocialista kultúránkat.

L. O.

Húsz év előtt halt meg Barbusse

Az első világháború alatt, 1916 augusztusa és novembere között egy párizsi újság, Gustave Téry Oeuvre-je, folytatásos regényt közölt. Ez volt ebben az időben a legnépszerűbb tárcaközlemény nemcsak Párizsban, de egész Franciaországban. S nemcsak irodalmi esemény volt, de politikai hatása is fordulatot jelentett.

A maga irodalmi alakját kereső emberi szenvedély hozta létre ezt a roppant hatású művet, s ez a szenvedély az élet szeretete, s a háború gyűlölete volt. Barbusse *A tűz* című regénye — mert erről van szó —, megrázó erejű képsorozatot rajzolt a háborúról, amikor még az égbolt kékjéből is vér permetezett alá és amikor a jobbak szíve szinte megkövült a fájdalomtól. A háborúról, amelyet csak azok magasztalnak — mert a bátor férfiak csak elviselik —, akik felmentő leve-lükkel vettek részt benne és a jólfutott kávéház sarkából írták ditirambusos verseiket, vagy cikkeiket. Senki sem érezte át jobban az első világháború borzalmait, mint írónk, aki barbusse-i lélekkel és temperamentummal nézte és élte át közvetlen közelből azokat. Hányzorg meg nem jelent lelki szemei előtt Verescsagin

borzalmas képe: *A háború apotheosisa*, amely koponyákból rak rettetenes csont-halmazt, melynek tetején károgó dögmadarak vijjogják a tömegmészárlás panegirikumát. Naponként tapasztalta a vész pusztítását, mely elpusztította az ő nemzetekét, elpusztította ennek életét még akkor is, ha talán a gránátok megkímélték.

Barbusse gyalogos rajának Bertrand káplárja és bakái óriás szimbólumként szöktek elő a futóárok gödréből és, mint a sorban összekapaszkodva alvó két katonára, példázták a hadviselő nép mondhatatlan szenvedéseit. Ugyanekkor azonban példázták Barbusse nagy igazságát és reményét is: »*A háborút harmincmillió rab viseli, de a jövő az ő kezükben van.*«

A könyvet milliók olvasták Franciaországban, s csakhamar annak határain túl is, akik önmagukra letek benne, keserű csalódásukra, sötét sorsukra, s egyszerűsre mind annak felismerésére, hogy a mások hulláján nyereszkes kapitalizmus, az imperialista háború gyalázatát lehet és le kell törölni a világ arcáról. Ráébredtek annak tudatára, hogy a háború nem valami alaktalan rém, elkerül-